

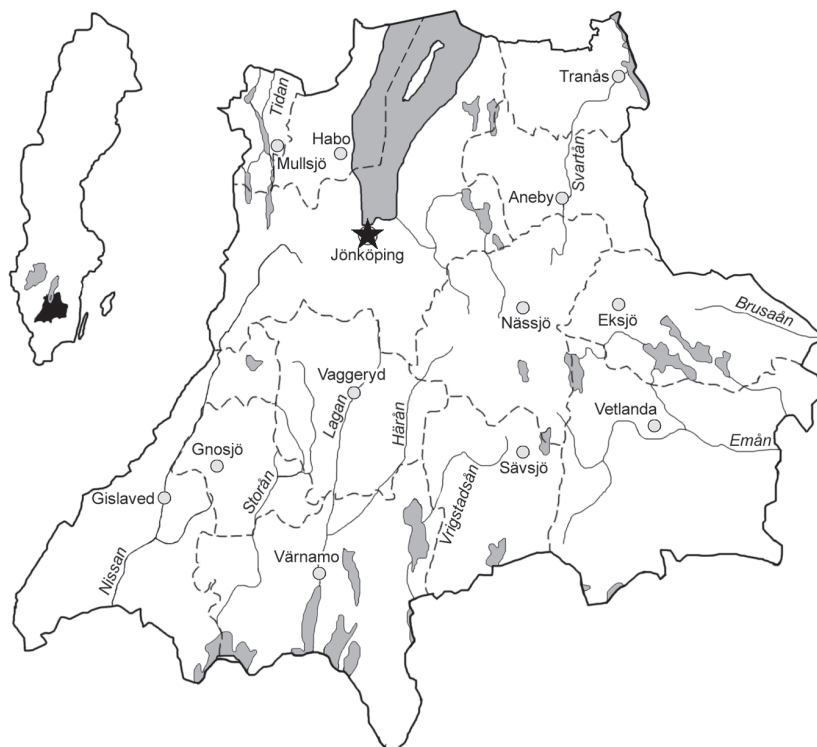
Boplatsanläggningar inom Ekhagen 2:1

Arkeologisk förundersökning inför husbyggnation inom Ekhagen 2:1, Jönköpings socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Boplatsanläggningar inom Ekhagen 2:1

Arkeologisk förundersökning inför husbyggnation inom Ekhagen 2:1,
Jönköpings socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Rapport, foto och ritningar: Jan Borg
Grafisk design: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2014

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Fornlämnings- och kulturmiljö.....	5
Resultat.....	6
Sammanfattning.....	8
Åtgärdsförslag.....	8
Administrativa uppgifter.....	9
Referenser.....	10
Tryckta källor.....	10
Arkiv.....	10

Bilagor

- Bilaga 1. Vedartsanalys
- Bilaga 2. ¹⁴C-dateringar

FIGUR 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 64E 0fS. Skala 1:10 000.

Inledning

Inför planerna på ny bebyggelse inom fastigheten Ekhagen 2:1 i Jönköpings socken och kommun, har Jönköpings läns museum hösten 2013 utfört en arkeologisk förundersökning i enlighet med länsstyrelsens beslut. Anledningen till förundersökningen är de anläggningar av förhistorisk karaktär som påträffades vid den föregående utredningen i området (Ödeén 2013). Ytan som har berörts av förundersökningen består av äldre odlingsmark och är ca 6 000 m² stor. Beställare av uppdraget var Jönköpings kommun, Tekniska kontoret. Fält- och rapportansvarig var Jan Borg, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Vid föregående utredning konstaterades endast att förhistoriska anläggningar fanns inom vad som blev förundersökningsområdet. Därför syftade förundersökningen till att avgränsa fornlämningen, datera den och slutligen bedöma efter vilken typ av aktiviteter spåren kom ifrån. Resultaten skulle sedan utgöra underlag för länsstyrelsens framtida hantering av ärendet.

Inom förundersökningsytan grävdes sökschakt utifrån de kända anläggningarna till dess att inte fler anläggningar påträffades och fornlämningens utbredning därmed blev känd. Parallellt med schaktningen mättes anläggningarna in digitalt.

Ursprungligen skulle vad som bedömdes som ett representativt urval av anläggningarna undersökas genom snittning och sedan dokumenteras. Men då lämningen visade sig bestå av ett litet antal anläggningar undersöktes samtliga påträffade.

Utifrån den samlade bilden av anläggningarna togs prover från tre som bedöms ge en god bild av områdets brukningsperiod. Proverna ¹⁴C-daterades efter vedartsanalys.

Fornlämnings- och kulturmiljö

I Jönköpings östra delar och Huskvarnas västra har ett stora antal förhistoriska lämningar påträffats vid olika undersökningar (se t ex Skanser 2003; Borg & Hylén 2010). Majoriteten av de kända lämningarna härstammar från äldre järnåldern och består av boplatsspår. Även äldre spår från brons- och stenålder har påträffats men inte i samma omfattning. Vad det gäller bronsåldern så är anläggningarna från perioden också i första hand av boplatsskaraktär medan de från stenåldern oftast består av lösfynd.

ID	Lämningstyp	Form i plan	Storlek	Form i profil	Djup	Övrigt
217 AU	Sotfläck					Framgrävd vid utredningen
326 AU	Härd					Framgrävd vid utredningen
223	Stolphål	Rund	0,37	Oregelbunden	0,07	Stenskott
230	Grop	Oregelbundet oval	0,75x0,6	Oregelbunden	0,38	
240	Grop	Oregelbundet oval	1,10x0,8	Oregelbunden	?	Daterad, yngre bronsålder
250	Grop	Oregelbundet oval	0,8x0,6	Skålad	0,14	
259	Stolphål	Oval	0,45x0,40	Oregelbunden	0,22	
267	Sotfläck	Oval	0,90x0,50	Skålad	0,12	Daterad, nyare tid
277	Stolphål	Oregelbundet oval	0,65x0,35	Oregelbunden	0,18	
286	Grop	Oregelbundet oval	0,90x0,40	Oregelbunden skålad	0,16	

FIGUR 2. Anläggningstabell

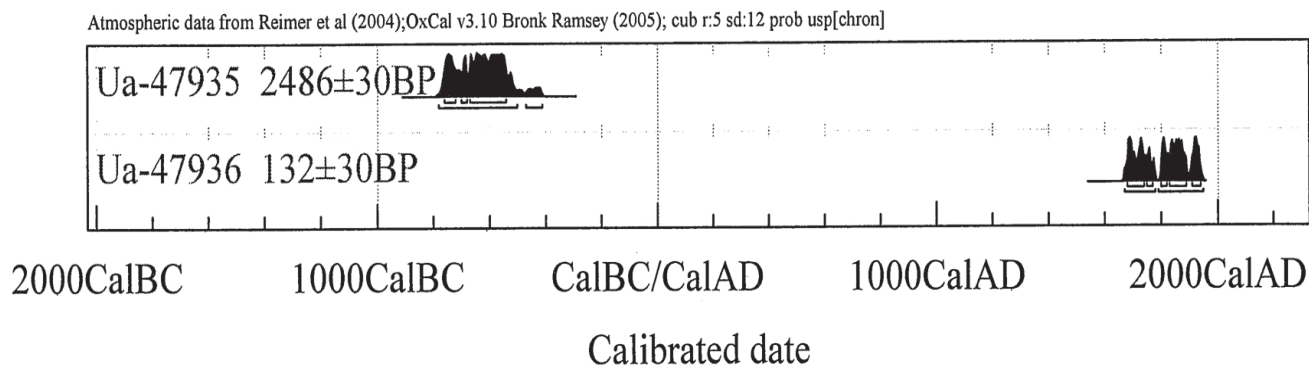
Resultat

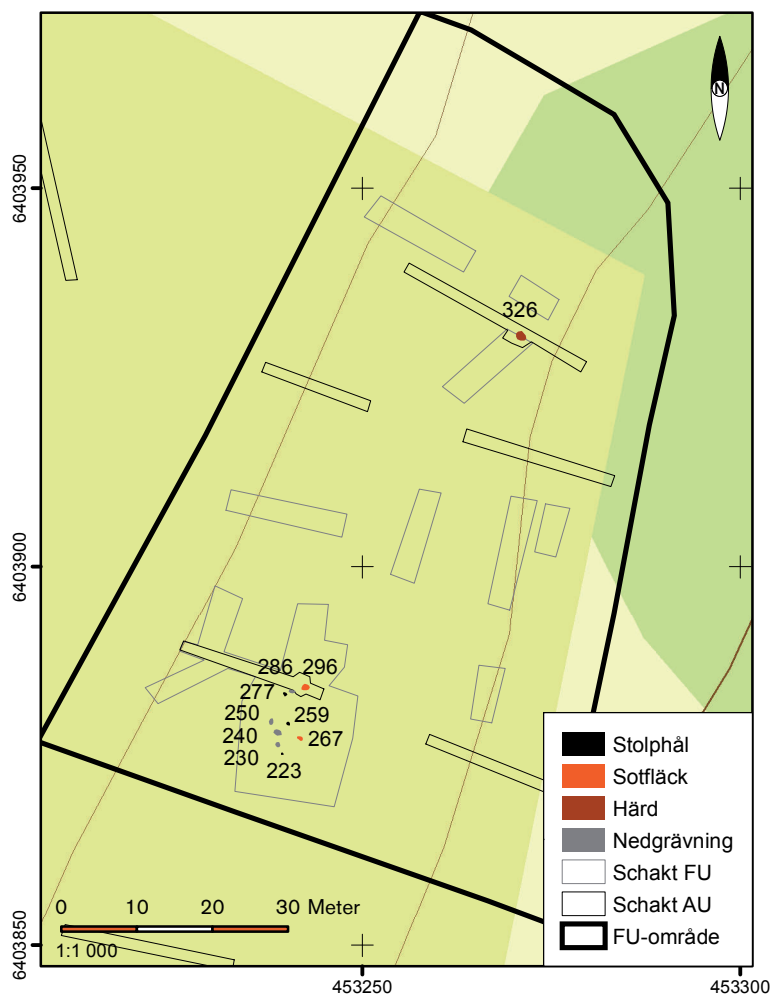
Förundersökningen utgick från två redan kända anläggningar, en härd i norra delen av förundersökningsområdet och en sotfläck i den södra delen.

Kring härd, A326, grävdes ytterligare schakt utan att fler anläggningar påträffades. Norr och delvis öster om härd finns ett dike samt ledningar i marken och därför har inga schakt grävts där. Inget material från härd har sänts för datering. Härd, som är oregelbundet rundad och ca 1,3 m i diameter, är fylld med skärvad sten och kol. Liknande härdar har ofta påträffats i länet, både på stora boplatser och som ensamliggande. Flertalet av de som daterats har visat sig komma från äldre järnålder.

Söder om sotfläcken, A217, som hittades vid utredningen framkom ytterligare åtta anläggningar, se FIGUR 2. Samtliga anläggningar undersöktes och dokumenterades.

Tre kolprover från anläggningarna skickades för vedartsanalys och datering. Ett av proverna löstes upp vid förbehandling och kunde därför inte dateras. De andra två proverna, från anläggningar A240 och A267, visade sig bestå av hassel respektive al och en, se BILAGA 1. Hasseln som hittades i gropan A240 daterades med 2 sigmas sä-

FIGUR 3. Utdrag ur ^{14}C -analysen.

FIGUR 4. Anläggningsplan.

kerhet till 780–500 f Kr, d v s yngre bronsålder medan provet från sotfläcken A267 fick en datering till yngre tid 17–1900-tal, se FIGUR 3 & BILAGA 2. Det händer att material i en anläggning har hamnat där vid ett senare tillfälle än då anläggningen tillkom. Vid datering ges då en felaktig yngre datering. Men i detta faller så är det inte troligt då provmängden som skickades in var stor, 20 bitar. Därför kan det endast konstateras att anläggningarna på platsen kommer från olika tider trots att de ligger väl samlade och ger intryck av att vara samtida. De anläggningar som inte daterats går inte att med säkerhet bedömma från vilken period de kommer men det förefaller sannolikt att de är förhistoriska utifrån deras utseende.

Det samlade intrycket av platsen är dock att det inte funnits något mer omfattande eller permanent boende inom undersökningsområdet. Anläggningarna är för få för att utgöra en boplatssyta.

Liknande mindre ansamlingar av anläggningar har tidigare påträffats endast någon dryg kilometer sydost om nu aktuellt område. Men då var det lämningar från brons- och äldre järnålder som fanns inom en mindre yta (Björklund 2003).

Sammanfattning

Inför Jönköpings kommuns planer på ytterligare bebyggelse inom fastigheten Ekhagen 2:1 har Jönköpings läns museum utfört en arkeologisk förundersökning inom aktuellt område.

Platsen visade sig, vid föregående utredning, innehålla anläggningar av förhistorisk karaktär på två platser.

Syftet med förundersökningen var att avgränsa, datera och karaktärisera fornlämningen. Sökschakt grävdes över hela förundersökningsområdet men störst ytor banades av vid de sedan tidigare kända anläggningarna. Vid den norra anläggningen hittades inga fler anläggningar men vid den södra framkom ytterligare åtta anläggningar, vilka bestod av sotfläckar, gropar och stolphål. Samtliga anläggningar undersöktes och dokumenterades.

Två av anläggningarna daterades och de visade sig härröra från olika tidsperioder, en var från yngre bronsålder och en från nyare tid. Utifrån de resultaten går det inte att med säkerhet uttala sig om de anläggningar som inte daterats men det förefaller sannolikt att de är förhistoriska utifrån deras utseende.

Åtgärdsförslag

Lämningen avgränsades och samtliga anläggningar undersöktes vid förundersökningen. Inga ytterligare åtgärder anses nödvändiga.

Jönköpings läns museum har samrått med länsstyrelsen angående åtgärdsförslaget.

Referenser

Tryckta källor

- Björklund, S. 2003. *Ekhagen 3:1. Sökschaktning inför planerad byggnation inom Ekhagen 3:1*. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 2003:42. Jönköping.
- Borg, J & Hylén, H. 2010. *Härdar, hyddor och ett hus. Två arkeologiska undersökningar av förhistoriska boplatsslämnningar, RAÄ 98, inom kv Elektronen, Hakarps socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 2010:07. Jönköping.
- Skanser, L. 2003. *Järnåldersgården i Ekparken. Arkeologisk för- och slutundersökning av en boplatz inför husbyggnation inom fastigheten Rosenlund 2:1. Ljungarums socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 2003:32. Jönköping.
- Ödeén, A. 2013. *Ekhagen 2:1. Arkeologisk utredning inför byggnation inom Ekhagen 2:1, Jönköpings stad i Jönköpings kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, Arkeologisk rapport 2003:27. Jönköping.

Arkiv

Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1380

**Vedartsanalyser på material från Jönköpings län,
Jönköpings sn. Ekhagen 2:1.**

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 1380

2013-11-20

Vedartsanalyser på material från Jönköpings län, Jönköpings sn. Ekhagen 2:1.

Uppdragsgivare: Jan Borg/Jönköpings läns museum

Arbetet omfattar tre kolprov från odaterade boplatslämningar i f.d. åkermark. Proverna innehåller kol från al, björk, en och hassel. Provet från stolphålet innehåller björk. Troligtvis är kolet inte rester av stolpen utan har en annan ursprunglig kontext, t.ex. i en närbelägen härd. Proverna kan dateras utan risk för hög egenålder.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
223	1	Stolphål	<0,1g	<0,1g 1 bit	Björk 1 bit	Björk 28mg	
240	3	Grop	0,5g	0,4g 4 bitar	Hassel 4 bitar	Hassel 40mg	
267		Sotfläck	3,2g	2,0g 28 bitar	Al 20 bitar En 8 bitar	Al 71mg	

Erik Danielsson/VEDLAB
Tfn: 0570/420 29

Kattås
E-post: vedlab@telia.com

670 20 GLAVA
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Al Gråal Klibbal	<i>Alnus sp.</i> <i>Alnus incana</i> <i>Alnus glutinosa</i>	120 år	Klibbalen är starkt knuten till vattendrag. Gråalen är mer anpassningsbar	Motståndskraftigt mot fukt. Brinner lugnt och ger mycket glöd.	Klibbalen kom söderifrån ca 5000 f.Kr. Gråalen vandrar in norrifrån ett par tusen år senare
Björk Glasbjörk Vårtbjörk	<i>Betula sp.</i> <i>Betula pubescens</i> <i>Betula pendula</i>	300 år	Glasbjörken är knuten till fuktig mark gärna i närhet till vattendrag. Vårtbjörken är anspråkslös och trivs på torr näringsfattig mark. Båda arterna är ljuskrävande.	Stark och seg ved. Redskap, asklut, träkol. Ger mycket glöd.	Glasbjörk bildar även underarten Fjällbjörk. Förutom veden har nävern haft stor betydelse som råmaterial till slöjd.
En	<i>Juniperus communis</i>	2000 år	Anspråkslös, gärna soliga växtplatser	Veden seg och motståndskraftig mot röta. Stängselstolpar, kärl	Den aromatiska veden har använts till rökning av kött och fisk. Den höga åldern uppnås bara i undantagsfall.
Hassel	<i>Corylus avellana</i>	60 år	Ganska krävande på jordmån. Vill gärna ha ljus men tål beskuggning tex i ekskog	Bildar lätt långa raka sega spön som använts till korgar och tunnband	Vanligt träd på lövängar

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomy 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

UPPSALA
UNIVERSITET

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Göran Possnert

Besöksadress:
Angströmlaboratoriet
Lägerhyddsvägen 1
Rum 4143

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 30 59

Telefax:
018 – 55 57 36

Hemsida:
<http://www.angstrom.uu.se>

E-post:
Goran.Possnert@Angstrom.uu.se

Uppsala 2014-02-12

Jan Borg
Jönköpings läns museum
Box 2133
550 02 JÖNKÖPING

Resultat av ^{14}C datering av träkol från Ekhagen 2:1, Jönköpings socken och kommun, Småland.

Förbehandling av träkol och liknande material:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (8-10 timmar, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före acceleratorbestämningen av ^{14}C -innehållet förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas, som i sin tur konverteras till fast grafit genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

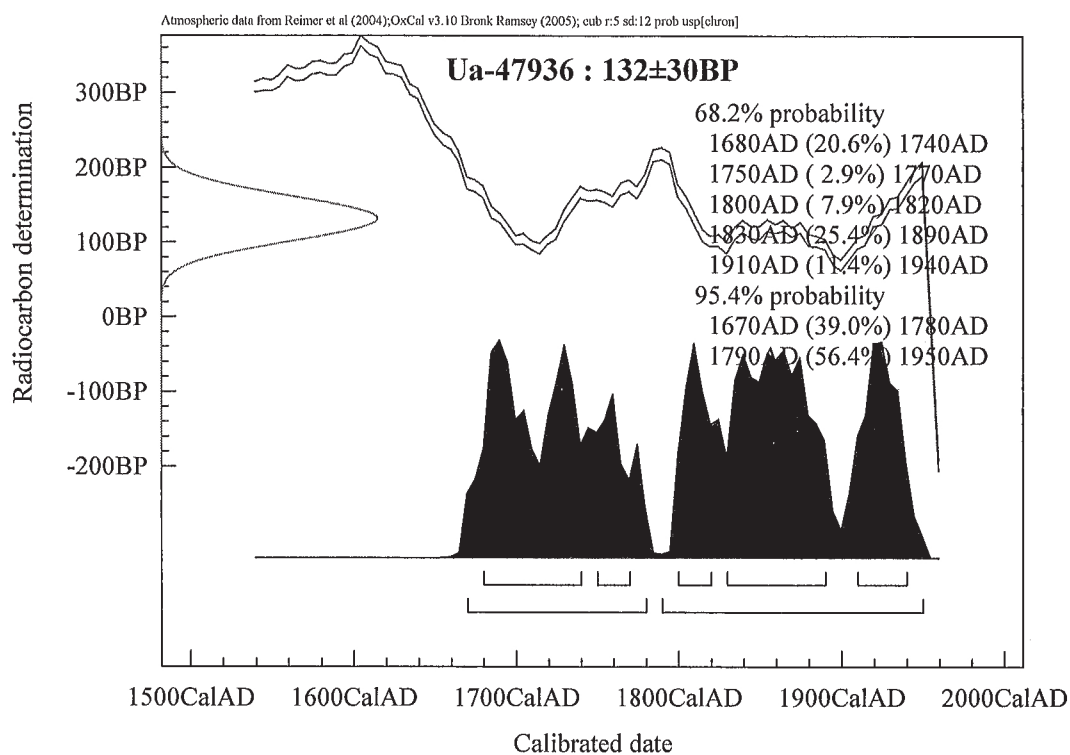
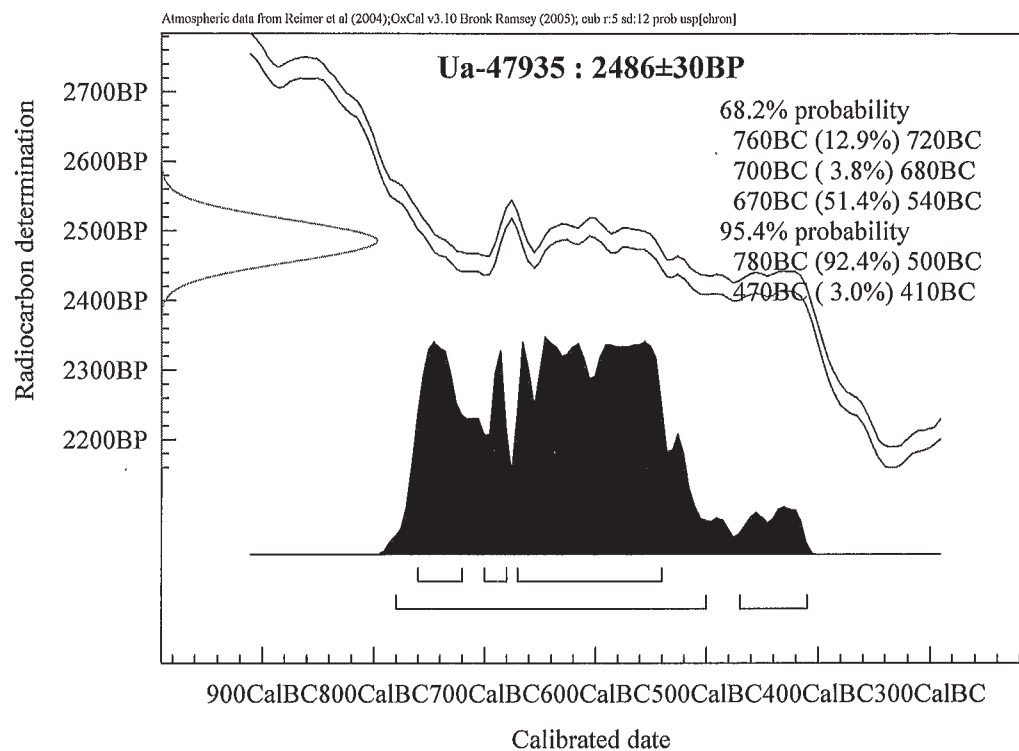
RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰ VPDB}}$	^{14}C age BP
Ua-47935	A240	-24,5	2 486 ± 30
Ua-47936	A267	-28,8	132 ± 30

Provet A 223 löstes upp vid förbehandlingen och kunde ej dateras.

Med vänlig hälsning

Göran Possnert/ Elisabet Pettersson

Arkeologisk rapport 2014:13
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM